

POSTANOWIENIE

Dnia 16 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Barbara Skoczowska

w sprawie **I. G.**

w przedmiocie stwierdzenia prawnej dopuszczalności wydania ściganego władzom Ukrainy,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 16 kwietnia 2024 r.

z urzędu, kwestii wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 grudnia 2022 r., sygn. akt II AKz 899/22, utrzymującym w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 1 lipca 2022 r., sygn. akt VIII Kop 96/22,

postanowił:

1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wznowić postępowanie zakończone prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 grudnia 2022 r., sygn. akt II AKz 899/22;
2. uchylić postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 grudnia 2022 r., sygn. akt II Akz 899/22 i przekazać sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania;
3. obciążyć Skarb Państwa kosztami postępowania o wznowienie postępowania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 1 lipca 2022 r., sygn. akt VIII Kop 96/22, Sąd Okręgowy w Warszawie stwierdził prawną dopuszczalność przekazania I. G., obywatela ukraińskiego, poszukiwanego i zatrzymanego w dniu 11 stycznia 2022 r. na podstawie czerwonej noty Interpolu o sygn. [...], wydanej przez władze Republiki Ukrainy, celem przeprowadzenia wobec niego postępowania karnego w sprawie objętej wnioskiem ekstradycyjnym zmodyfikowany w zawiadomieniu z dnia 12 stycznia 2022 r.

Po rozpoznaniu zażalenia na to postanowienie wniesionego przez obrońcę ściganego, Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z dnia 15 grudnia 2022 r., sygn. akt II AKz 899/22, zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy.

Z kolei Sąd Najwyższy, postanowieniem z dnia 27 czerwca 2023 r., II KO 121/22, po rozpoznaniu kwestii wznowienia z urzędu postępowania zakończonego wskazanym wyżej orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie, która to kwestia zasygnalizowana została – w oparciu o przepis art. 9 § 2 k.p.k. – w piśmie obrońcy z dnia 20 grudnia 2022 r. wskazującym na wystąpienie na etapie postępowania odwoławczego bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., której to przyczyny (nienależytej obsady sądu) obrońca upatrywał w fakcie udziału w składzie orzekającym Sądu drugiej instancji SSA I. S., nie stwierdził podstaw do wznowienia postępowania z urzędu.

W dniu 26 lutego 2024 r. do Sądu Najwyższego wpłynęło kolejne pismo obrońcy I. G. zatytułowane „Wniosek o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2023 r. (sygn. akt II KO 121/22) o stwierdzeniu braku podstaw do wznowienia postępowania”. Odwołując się do trybu powołania przez Prezydenta RP sędziego I. S. do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3), a także wskazując na zapadłe w Sądzie Najwyższym orzeczenia, w których stwierdzono, że skład Sądu Apelacyjnego w Warszawie z udziałem wskazanej sędzi stanowi jego nienależytą obsadę w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2

k.p.k. (wyroki z dnia 12 grudnia 2023 r., II KK 74/22 i z dnia 8 lutego 2024 r., II KK 296/23) autor wniosku wywiódł, że uchybienie powyższe powinno zostać przez Sąd Najwyższy uwzględnione *ex officio* w trybie art. 542 § 3 k.p.k., a zaniechanie tego skutkowało, iż wydane przez ten Sąd postanowienie jest naznaczone tożsamą wadą prawną.

W oparciu o tak zarysowane okoliczności obrońca wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2023 r., II KO 121/22 oraz postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 grudnia 2022 r., sygn. akt II AKz 889/22 i przekazanie sprawy temu ostatniemu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Na przedpolu przeprowadzonych w dalszej części niniejszego uzasadnienia rozważań konieczne jest poczynienie dwóch uwag wstępnych.

Po pierwsze, oczywistym dla Sądu Najwyższego jest, że za dopuszczalne uznać należy wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem sądu o oddaleniu wniosku strony o wznowienie postępowania lub stwierdzającego brak podstaw do wznowienia postępowania *ex officio*, również w odniesieniu do tego rodzaju orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy. Szeroka i podzielana przez ten skład orzekający argumentacja przedstawiona została w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2023 r., II KO 73/22, a jednocześnie brak przesłanek natury faktycznej i prawnej, aby od przeprowadzonej w tym orzeczeniu wykładni pojęcia „postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem” odstępować, tym bardziej, że zyskała ona akceptację w szeregu kolejnych judykatów (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 czerwca 2023 r., III KO 43/23; z dnia 21 czerwca 2023 r., V KO 15/22 i V Ko 30/22; z dnia 27 czerwca 2023 r., III KO 84/21; z dnia 18 października 2023 r., I KO 33/23; z dnia 6 listopada 2023 r., I KO 56/23; z dnia 24 stycznia 2024 r., III KO 117/23; z dnia 19 marca 2024 r., II KO 18/24; z dnia 26 marca 2024 r., II KO 54/23).

Pomimo powyższego zauważenia uznać należało, że nie tylko brak podstaw do wznowienia postępowania, w którym Sąd Najwyższy stwierdził brak podstaw do wznowienia z urzędu postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 grudnia 2022 r., sygn. akt II AKz 899/22, lecz

co więcej postąpienie takie (wznowienie postępowania Sądu Najwyższego o wznowienie z urzędu postępowania o wznowienie postępowania) byłoby nieracjonalne, sprzeczne z zasadami ekonomiki procesowej, stanowiąc wyłącznie wyraz nieuzasadnionego formalizmu prawnego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2024 r., II KO 151/23).

Bezspornym jest, że ewentualne stwierdzenie w sprawie wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. odnosić należy od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie, bo to orzeczenie tego Sądu, a nie Sądu Najwyższego, dotknięte miało być – również zdaniem autora wniosku – uchybieniem w postaci nienależytej obsady sądu. Wynika to nie tylko z treści pisma skarżącego, lecz również z jego konkluzji, a więc postulatu uchylenia postanowienia z dnia 15 grudnia 2022 r., w sprawie o sygn. akt II AKz 899/22 i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania właśnie Sądowi Apelacyjnemu.

Nie może budzić przy tym wątpliwości, że pismo procesowe obrońcy I. G. to w rzeczywistości nie „wniosek o wznowienie postępowania”, chociaż tak zostało zatytułowane, ale sygnalizacja (art. 9 § 2 k.p.k.) wystąpienia uchybienia uwzględnianego przez sąd wznowieniowy z urzędu (art. 542 § 3 k.p.k.).

Po drugie, Sąd Najwyższy uznaje, że w pojęciu „postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem” mieści się również postępowanie w przedmiocie dopuszczalności wydania osoby ściganej organom innego państwa, a więc wydania rozstrzygnięcia dotyczącego dopuszczalności lub niedopuszczalności ekstradycji. O ile wznowienie tego rodzaju postępowania w oparciu o przesłankę *propter nova* uznać należy (podobnie jak wypadku wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem o oddaleniu wniosku o wznowienie postępowania lub o oddaleniu kasacji – powołane wyżej postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2023 r., II KO 73/22) za niedopuszczalne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r., III KO 82/13, OSNKW 2014/6, poz. 51), o tyle dopuszczalne jest wznowienie takiego postępowania w razie zaistnienia innych podstaw wznowieniowych, a więc określonych w art. 540 § 1 pkt 1, § 2 i § 3 k.p.k. oraz w szczególności w art. 439 § 1 k.p.k., czyli z urzędu (art. 542 § 3 k.p.k.). Taki pogląd był już wyrażany w orzecznictwie Sądu Najwyższego, gdzie stwierdzono, że badanie w postępowaniu wznowieniowym wad prawnych orzeczenia wymienionych

w art. 439 § 1 k.p.k. odnosi się również do rozstrzygnięć zapadłych w postępowaniu sądowym, które nie dotyczą kwestii odpowiedzialności karnej oskarżonego. Istotne jest, aby orzeczenie to powodowało trwałe przekształcenie sytuacji prawnej osoby objętej tym postępowaniem, nawet jeżeli nie dotyczy ono głównego nurtu procesu. Do kategorii takich orzeczeń można również zaliczyć prawomocne postanowienie sądu w przedmiocie stwierdzenia prawnej dopuszczalności ekstradycji, wydane w trybie art. 603 k.p.k. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2017 r., III KO 112/16, OSNKW 2017, z. 8, poz. 47). Stanowisko to, podzielane przez Sąd Najwyższy w tym składzie, zostało zaakceptowane również w piśmiennictwie (zob. D. Świecki (w:) D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego, Komentarz. Tom II, art. 540 k.p.k., Wyd. VII, WKP 2024). Sąd Najwyższy dopuszcza również, z czym należy się zgodzić, możliwość wznowienia tego rodzaju postępowania w oparciu o przesłankę z art. 540 § 3 k.p.k., a więc gdy potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego i to nie tylko wydanego w konkretnej sprawie (zob. postanowienie z dnia 10 sierpnia 2022 r., II KO 63/22). Co więcej możliwość wznowienia postępowania w przedmiocie stwierdzenia prawnej dopuszczalności wydania osoby ściganej dopuścił Sąd Najwyższy i w wydanym w tej sprawie w postanowieniu z dnia 27 czerwca 2023 r., wprowadzając nie przeprowadzając w tym zakresie rozważań, ale przez samo przystąpienie do merytorycznego rozpoznania zasygnalizowanego przez obrońcę uchybienia zaistniałego na etapie postępowania przed sądem instancji *ad quem*.

Oceniając treść wskazanego wyżej pisma obrońcy rodzi się jednocześnie pytanie, czy możliwe jest wznowienie z urzędu postępowania w oparciu o te same okoliczności prawne, które były już przedmiotem badania przez Sąd Najwyższy w poprzednio przeprowadzonym postępowaniu wznowieniowym. Na tak postawione pytanie należy wszelko odpowiedzieć twierdząco. Zasygnalizował to Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 27 czerwca 2023 r., II KO 121/22, stwierdzając, że „powyższe rozstrzygnięcie (o nie stwierdzeniu podstaw do wznowienia postępowania z urzędu – uwaga obecnego składu SN) nie oznacza jednak, że kwestia ta w odniesieniu do sędzi I. S. (bo to obsada Sądu Apelacyjnego z jej udziałem w sprawie II AKz 899/22 była wówczas i jest obecnie kwestionowana – zauważenie tego składu SN) zostaje przesądzona ostatecznie. Kryteria oceny

prawidłowej obsady sądów, które były prezentowane w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego z natury mają charakter zmienny i zależą od ilości oraz jakości uzyskanych informacji związanych z procesem nominacyjnym, decyzją co do startowania w konkursie przed organem o niekonstytucyjnym charakterze, czy też postępowaniem sędziego już po otrzymaniu nominacji w takiej wadliwej procedurze. Zagadnienia te mogą w przyszłości prowadzić do *in concreto* odmiennych ocen niż w niniejszej sprawie”.

Taka właśnie sytuacja miała miejsce w tym wypadku.

Sąd Najwyższy, po wydaniu postanowienia z dnia 27 czerwca 2023 r., II KO 121/22, przeprowadził postępowania mające na celu ustalenie czy skład sądu z udziałem w nim SSA I. S. spełniał kryterium sądu bezstronnego i niezawisłego w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC), a więc czy był należycie obsadzony, a to m.in. w związku z powołaniem wyżej wymienionej do pełnienia urzędu sędziego sądu apelacyjnego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2027 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3 – dalej w tekście ustawa o KRS z 2017 r.) – zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2023 r., II KK 74/22; z dnia 20 grudnia 2023 r., II KK 76/23; z dnia 22 lutego 2024 r., II KK 296/23. W sprawach tych, uwzględniając zarówno tryb powołania sędziego I. S. (z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą o KRS z 2017 r.), jak i opierając się o udowodnione okoliczności związane z jej drogą zawodową, które nie były znane Sądowi Najwyższemu orzekającemu w sprawie II KO 121/22, Sąd Najwyższy każdorazowo stwierdzał, że w konkretnych okolicznościach odnoszących się do wymienionej sędziog, skład sądu z jej udziałem dotknięty był uchybieniem w postaci nienależytej obsady. Obecny skład Sądu Najwyższego wyrażone w powołanych wyżej judykatach oceny i wnioski w pełni akceptuje, a nie znajdując potrzeby ich w tym miejscu powielania do nich się odwołuje, uznając za własne.

Przypomnieć więc jedynie należy, że oprócz wadliwości samego powołania sędziego I. S. do Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wynikającej z uzyskania nominacji do tego Sądu w następstwie udziału w konkursie przed Krajową Radą

Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., sędzia ta w kolejnych latach, poczynając od 2017 r., pełniła szereg funkcji, których uzyskanie było uzależnione bezpośrednio od decyzji Ministra Sprawiedliwości oraz podejmowała działania, które można ocenić jako brak respektowania orzecznictwa trybunałów europejskich odnoszącego się do prawa do sądu niezależnego, niezawisłego, ustanowionego ustawą. Decyzją Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 czerwca 2018 r. powierzono jej z dniem 1 lipca 2018 r. obowiązki sędziego Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, na okres sześciu lat. Od maja 2020 r. sędzia I. S. pełni również funkcję Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie. Zdecydowała się przyjąć funkcję Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie pomimo wielu przejawów nadużywania przez Ministra Sprawiedliwości środków dyscyplinowania sędziów w celu zniechęcenia ich do uwzględniania w orzecznictwie standardów wyznaczonych przez trybunały europejskie. Od 2017 r. sędzia I. S. była również wielokrotnie powoływana w skład Komisji Egzaminacyjnych jako przedstawicielka Ministra Sprawiedliwości. Ponadto, na mocy uchwały nr [...] Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie powołania komisarzy wyborczych, Pani I. S. została powołana na stanowisko Komisarza wyborczego dla W. [...]. Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 166 § 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 2408) komisarzy wyborczych powołuje na okres 5 lat Państwowa Komisja Wyborcza na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Jest to zatem jeszcze jedna okoliczność wskazująca na uzyskanie przez Panią I. S. określonej funkcji w związku z rekomendacją przedstawiciela władzy wykonawczej.

Dla oceny postawy sędzi I. S. istotne jest również to, co podkreślił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 8 lutego 2024 r., II KK 296/23, że Sąd Apelacyjny w Warszawie, w składzie jednoosobowym, w którym zasiadała wyżej wymieniona, w postanowieniu z dnia 24 kwietnia 2023 r., w sprawie sygn. akt II AKzw 285/23, na podstawie art. 40 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, wytknął Sądowi Okręgowemu w Warszawie uchybienie polegające na oczywistej obrazie przepisu art. 15 § 2 k.k.w. z powodu powołania się przez ten Sąd na fakt wydania wyroku podlegającego wykonaniu przez skład orzekający, w którym zasiadali sędziowie powołani przez Krajową Radę

Sądownictwa ukształtowaną ustawą o KRS z 2017 r., co miało stanowić tzw. bezwzględny przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Inaczej rzecz ujmując, podstawą wytyku było zastosowanie przez Sąd Okręgowy w rozpatrywanej sprawie standardu prawa do sądu należycie obsadzonego, który to standard - zdaniem tego Sądu - wynikał z orzecznictwa trybunałów europejskich. Powyższe postanowienie zostało następnie uchylone postanowieniem z dnia 14 września 2023 r., II KO 78/23, przez Sąd Najwyższy, który zwrócił uwagę, że postanowienie zawierające wytyk zostało wydane przez Sąd Apelacyjny z udziałem sędziego (SSA I. S.), w tożsamym stopniu dotkniętego okolicznością stanowiącą w przedmiotowej sprawie podstawę zawieszenia postępowania wykonawczego, co było podstawą udzielenia wytyku. Tymczasem w orzecznictwie Sądu Najwyższego wykształciło się dość oczywiste stanowisko, że bezstronność jako m.in. zakaz orzekania we własnej sprawie (*nemo iudex in causa sua*) jest fundamentem zaufania do sądów i sprawowanego przez nie wymiaru sprawiedliwości (por. m.in.: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 29 marca 2022 r., II KO 27/22; z dnia 6 września 2022 r., II KK 44/21; z dnia 8 sierpnia 2023 r., III KK 22/23; uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, OSNK 2022, z. 6, poz. 22). Fakt, że SSA I. S. jednoosobowo jako Sąd Apelacyjny w Warszawie zdecydowała się przystąpić do merytorycznego orzekania w ww. sprawie, wbrew treści powyższej zasady, stanowi okoliczność rzutującą na ocenę instytucjonalnej bezstronności Sądu odwoławczego orzekającego z jej udziałem w sprawie, w tym również w sprawie objętej niniejszą sygnalizacją.

Podsumowując całokształt przedstawionych powyżej okoliczności uznać należało, iż udział poddawanej testowi sędziego w rozpoznaniu niniejszej sprawy i wydaniu końcowego orzeczenia, prowadził do obsady sądu niezgodnej z regulacjami prawa polskiego i międzynarodowego, a zatem do wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Osoba tworząca jednoosobowy skład sądu, który wydał objętą sygnalizacją postanowienie, nie gwarantuje bowiem – z uwagi na wadliwość procesu nominacji, w którym brała udział KRS w składzie sprzecznym z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, ewidentne powiązania polityczne z władzą wykonawczą oraz swoje postępowanie – iż sąd z jej udziałem będzie niezależny i bezstronny, związany jedynie prawem oraz

niepodlegający zewnętrznym naciskom, a więc spełniający standardy obowiązujące w demokratycznym państwie prawa, jakim jest Rzeczpospolita Polska.

Konsekwencją przeprowadzonych wyżej rozważań musiało być wznowienie postępowania Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie o sygn. akt II AKz 899/22, uchylenie wydanego w tym postępowaniu postanowienia z dnia 15 grudnia 2022 r. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Procedując ponownie w przedmiocie zażalenia obrońcy na postawienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 1 lipca 2022 r., VIII Kop 96/22, Sąd Apelacyjny podejmie w pierwszym rzędzie działania, które zapobiegą powtórzeniu stwierdzonego uchybienia, a więc rozpozna sprawę w składzie gwarantującym ściganemu dostęp do sądu bezstronnego i niezawisłego ustanowionego ustawą w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Wznowienie z urzędu postępowania implikowało również obciążenie Skarbu Państwa kosztami postępowania wznowieniowego.

Marek Pietruszyński Tomasz Artymiuk Barbara Skoczowska

[PGW]

[ms]